

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

DESPRE TESTAMENTUL AUTENTIC¹ (PARTEA A II-A)

Ioana NICOLAE

Universitatea Transilvania din Braşov
Facultatea de Drept

Abstract

The authentic will began to be used more and more often, to the detriment of the holographic will, which in the past represented the most used testamentary form. The expansion of the use of the authentic will justifies its detailed analysis. In the first part of the study dedicated to authentic will we presented the legal provisions and the notion of authentic will, and then expose the advantages and disadvantages of using the authentic will and then, this part of the study will present the authentication procedure, the registration and finally the probative force of the authentic will.

Keywords: *will, authentic will, authentication procedure, registration, probative force of the authentic will.*

1. Autentificarea testamentului

Codul civil actual, spre deosebire de cel anterior, reglementează o procedură specială referitoare la redactarea și autentificarea testamentului, cuprinsă în art. 1044-1046 C.civ., care se completează cu Legea specială nr. 36/1995 și cu Regulamentul de aplicare al acestei legi. Deși procedura de autentificare a testamentului este reglementată în legea specială, totuși legiuitorul a considerat oportun ca parte din aceste chestiuni să le cuprindă și în textele din Codul civil. În acest sens menționăm că procedura de autentificare este reglementată foarte explicit în cuprinsul art.92-96 din Legea nr.36/1995, precum și faptul că aceste

¹ Prezenta parte reprezintă o dezvoltare și adăugire la materialul publicat anterior în lucrarea intitulată *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.

dispoziții se completează cu dispozițiile generale din materia autentificării înscrisurilor în general, în măsura în care sunt compatibile.

Menționăm că potrivit art.269 alin.1 C.pr.civ., înscrisul autentic este înscrisul întocmit sau, după caz, primit și autentificat de o autoritate publică, de notarul public sau de către o altă persoană investită de stat cu autoritate publică, în forma și condițiile stabilite de lege. Autenticitatea înscrisului se referă la stabilirea identității părților, exprimarea consimțământului acestora cu privire la conținut, semnătura acestora și data înscrisului.

În esență, în materia analizată, autentificarea testamentului va parcurge următoarele etape: cererea de autentificare făcută de solicitant sau de către alte persoane, prezentarea testatorului și a martorilor în fața notarului, expunerea dispozițiilor de ultimă voință ale testatorului, redactarea testamentului, citirea testamentului precum și a declarațiilor făcute de testator, semnarea testamentului de testator și de martori, toate aceste operațiuni fiind urmate de autentificarea testamentului. Așa cum just s-a remarcat în doctrină², procedura de autentificare a devenit mai greoaie începând cu anul 2013, când a avut loc modificarea Legii nr. 36/1995, modificare care a urmărit punerea în acord cu prevederile Codului civil din 2011. Relativ la etapele autentificării testamentului vom face precizările care se impun, referindu-ne totodată și la autentificarea în situații speciale.

În ceea ce privește competența de autentificare, reamintim că aceasta aparține notarului public sau altei persoane investite cu autoritate publică de către stat, potrivit legii, după distincțiile expuse în prima parte a studiului dedicat testamentului autentic. În privința autentificării testamentelor de către notarul public, arătăm că, din punct de vedere teritorial, aceștia au competență generală, adică autentificarea testamentului poate fi făcută la orice notar public din țară, indiferent care este domiciliul testatorului. Nicio altă autoritate nu poate autentifica un testament pe teritoriul țării. Excepțiile de competență generală a notarilor, prevăzute în art. 15 din Legea nr. 36/1995, nu vizează autentificarea testamentelor, ci se referă la procedura succesorală notarială, respectiv că aceasta este de competența biroului notarial situat în circumscripția teritorială a judecătoriei în care defunctul a avut ultimul domiciliu, iar în privința moștenirilor succesive se prevede că moștenitorii pot alege competența oricăruia dintre notarii publici care își desfășoară activitatea într-un birou notarial din circumscripția teritorială a judecătoriei în care și-a avut ultimul domiciliu acela dintre autori care a decedat cel din urmă. O altă excepție se referă la eliberarea duplicatelor de pe actele notariale, care este de competență exclusivă a notarului public în a cărui arhivă se află originalul respectivului act, precum și faptul că eliberarea încheierii cu privire la rezultatul verificărilor făcute în Registrul de evidență a procedurilor succesorale al Camerelor și în registrele naționale notariale ale Uniunii se îndeplinesc de notarul public competent să efectueze procedura succesorală.

² J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 92.

În ceea ce privește autentificarea testamentelor în afara granițelor țării, arătăm că această activitate poate fi îndeplinită de misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României, potrivit art. 18 din Legea nr. 36/1995, aspecte precizate în prima parte a studiului dedicat testamentului autentic.

Revenind la etapele autentificării testamentului, menționăm că, potrivit art. 93 alin. (3) din Legea nr. 36/1995, „testatorul știutor de carte va solicita, printr-o cerere scrisă, autentificarea testamentului. Cererea trebuie să cuprindă, după caz: a) faptul că testamentul pe care îl anexează la cerere a fost redactat de el însuși, situație în care îl va prezenta notarului public pentru tehnoredactare; b) faptul că testatorul nu are un testament deja scris și solicită să dicteze conținutul notarului public”. Așadar, autentificarea testamentului se va face la cererea scrisă a solicitantului, ca de altfel toate actele notariale. În general, această cerere va fi completată olograf de testator. Dacă cererea este scrisă de o altă persoană, ea va purta întotdeauna semnătura testatorului. În ipoteza în care solicitantul nu poate sau nu știe să scrie, el va formula oral cererea de autentificare a testamentului.

Potrivit art. 1044 alin. (1) C.civ., „testatorul își dictează dispozițiile în fața notarului, care se îngrijește de scrierea actului și apoi i-l citește sau, după caz, îl dă să îl citească, menționându-se expres îndeplinirea acestor formalități. Dacă dispunătorul își redactase deja actul de ultimă voință, testamentul autentic îi va fi citit de către notar”. Potrivit alin. (2) al art. 1044 C.civ., „după citire, dispunătorul trebuie să declare că actul exprimă ultima sa voință”. În final, alin. (3) al aceluiași text legal prevede că „testamentul este apoi semnat de către testator, iar încheierea de autentificare este semnată de către notar”. Potrivit art. 93 alin. (4) din Legea nr. 36/1995, dacă testatorul avea redactat deja testamentul, despre acest aspect se va face mențiune în cererea de autentificare, sau de asemenea dacă acesta solicită să dicteze dispozițiile sale notarului instrumentator. Dacă testatorul are deja redactat testamentul (spre exemplu, fiind redactat de acesta, de un avocat sau de către un alt notar public decât cel care îl autentifică), acesta se va anexa cererii de autentificare. Un alt element ce trebuie cuprins în cererea de autentificare privește posibilitatea ca testatorul să fie asistat de unul sau doi martori [art. 1043 alin. (2) C.civ.]. Asistare de către martori în această ipoteză este facultativă.

Este posibil ca testatorul să prezinte notarului un testament olograf, caz în care notarul va redacta testamentul, sau este posibil ca acesta să fie deja tehnoredactat, caz în care, dacă nu există aspecte supuse modificării sau completării, notarul va proceda la autentificarea acestuia. În toate cazurile este însă necesar ca testatorul să declare că actul reprezintă ultima sa voință³. În ipoteza în care testatorul se prezintă însoțit de martori, aceștia vor semna testamentul alături de testator, iar nu

³ Poate ar fi mai corect să se consemneze că aceasta reprezintă voința testatorului la momentul autentificării actului, atâta timp cât acesta va putea încheia ulterior un alt testament, ceea ce înseamnă ca primul testament nu a reprezentat *ad literam* „ultima sa voință”.

pe încheierea de autentificare (fiind evident menționați în încheierea de autentificare).

Art. 1045 alin. (1) și (2) C.civ. se referă la autentificarea testamentului în situații particulare, respectiv când acesta emană de la un testator surd, mut, surdomut, de la o persoană care nu știe să scrie sau care știe să scrie, dar din anumite cauze obiective nu poate semna. Astfel, potrivit textului legal indicat, „în cazul acelorora care, din pricina infirmității, a bolii sau din orice alte cauze, nu pot semna, notarul public, îndeplinind actul, va face mențiune despre această împrejurare în încheierea pe care o întocmește, mențiunea astfel făcută ținând loc de semnătură. Mențiunea va fi citită testatorului de către notar, în prezența a doi martori, această formalitate suplinind absența semnăturii testatorului”.

În acest caz, prezența celor doi martori este obligatorie și este menită a suplini absența semnăturii dispunătorului. Martorii prezenți la încheierea testamentului trebuie să îndeplinească condițiile impuse de art. 315 C.proc.civ. și art. 96 alin. (3) din Legea nr. 36/1995.

Astfel, potrivit art. 315 C.proc.civ., „nu pot fi martori:

1. rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv;
2. soțul, fostul soț, logodnicul ori concubinul;
3. cei aflați în dușmănie sau în legături de interese cu vreuna dintre părți;
4. persoanele puse sub interdicție judecătorească;
5. cei condamnați pentru mărturie mincinoasă”.

În ceea ce privește textul art. 96 alin. (3) din Legea nr. 36/1995, se arată că „nu poate fi martor-asistent persoana care:

- a) nu a împlinit 18 ani;
- b) figurează în act ca parte sau ca beneficiar;
- c) din cauza unei deficiențe psihice sau fizice nu este aptă;
- d) este neștiutoare de carte sau, din orice motiv, nu poate semna”.

Înseamnă că oricare dintre persoanele care nu sunt enumerate în cele două texte legale, pot fi martori la autentificarea testamentului. Martorul trebuie să nu se încadreze în niciuna din ipotezele expuse anterior (textele completându-se și reglementând situații distincte). Lipsa martorilor în ipoteza în care testamentul emană de la un testator surd, mut, surdomut, de la o persoană care nu știe să scrie sau care știe să scrie, dar din anumite cauze obiective nu poate semna, constituie cauză de nulitate absolută a testamentului.

Declarația de voință a surdului, a mutului sau a surdomutului, știutori de carte, se va da în scris în fața notarului public, prin înscrierea de către parte, înaintea semnăturii, a mențiunii „consimt la prezentul act, pe care l-am citit”. În ipoteza în care surdul, mutul sau surdomutul sunt în imposibilitate de a scrie, din orice motiv, textul art. 1045 alin. (3) C.civ. prevede că declarația acestora de voință se va lua prin interpret.

În ceea ce privește consimțământul nevăzătorului, art. 1045 alin. (4) C.civ. arată că în acest caz notarul public va întreba pe testator dacă a auzit bine când i s-a citit cuprinsul testamentului, consemnând aceasta în încheierea de autentificare. Și în acest caz este nevoie de prezența celor doi martori.

Testamentul reprezintă un act cu un caracter esențialmente personal, ceea ce înseamnă că testatorul trebuie să fie prezent personal la autentificare, el neputând să fie reprezentat de un mandatar cu procură specială, așa cum prevede art. 90 alin. (2)⁴ din Legea nr. 36/1995.

În ceea ce privește locul autentificării, acesta este în general sediul biroului notarial, însă în anumite cazuri testamentul poate fi autentificat și în alte locații, ca, spre exemplu, la locuința testatorului, în spitalul în care acesta este internat, dacă se află în imposibilitate de a se prezenta la sediul notarului, la locul de detenție, dacă acesta este privat de libertate etc. Potrivit art. 11 alin. (1) din Legea nr. 36/1995, „notarul public își desfășoară activitatea la sediul biroului notarial în care funcționează. Pentru îndeplinirea obligațiilor profesionale, notarul public se poate deplasa și în afara sediului biroului notarial, în limitele circumscripției teritoriale a judecătoriei în care își desfășoară activitatea”. Așadar, dacă notarul autentifică un act în afara sediului său, trebuie ca locul autentificării să se situeze în interiorul circumscripției teritoriale a judecătoriei în care își desfășoară activitatea, precizându-se împrejurarea care a justificat încheierea actului în acel loc [art. 83 lit. e) din Legea nr. 36/1995]. Se admite că anumite formalități se pot efectua în acest caz la sediul notarului (depunerea cererii de autentificare, redactarea testamentului potrivit dispozițiilor testatorului etc.), în vreme ce altele vor fi efectuate la locul autentificării – spre exemplu, consimțământul testatorului⁵. Cererea de autentificare în acest caz poate fi formulată de orice persoană, cu dovedirea motivelor pentru care o solicită, sau poate fi făcută direct de testator (prin metode moderne de comunicare precum telefon, fax, e-mail).

Potrivit art. 82 alin. (1) și (3) din Legea nr. 36/1995, „actele notariale se îndeplinesc, de regulă, în timpul programului de serviciu cu publicul, afișat în mod corespunzător. (...) În cazul în care întocmirea unui act notarial nu suferă amânare, din motive temeinic justificate acesta va putea fi îndeplinit și în afara programului de lucru, la cererea părții interesate”. Motivele temeinic justificate sunt lăsate la aprecierea notarului instrumentator. Pot constitui motive temeinice, spre exemplu, starea gravă de sănătate a testatorului urmare a unui accident auto, faptul că testatorul va fi supus unei intervenții chirurgicale de urgență etc. În toate aceste cazuri este indicat ca notarul să se asigure că discernământul testatorului nu este

⁴ „Părțile pot fi reprezentate la autentificare printr-un mandatar cu procură specială autentică, cu excepțiile prevăzute de lege. (...)”.

⁵ „În practica notarială este cunoscut că întocmirea unui act în cazul deplasării la domiciliu (redactarea și dactilografierea lui) se face la notariat, după indicațiile primite, iar luarea consimțământului are loc la domiciliu, în cazul în care partea nu se poate deplasa”. Trib. Suprem, dec. nr. 61/1973, în C.D. 1973, p. 220.

afectat de boala de care suferă, de medicamentele administrate etc., notarul putând solicita medicului un document care să ateste existența discernământului⁶ acestuia. Obligativitatea precizării în încheierea de autentificare a locului unde s-a îndeplinit actul notarial, precum și justificarea aferentă, este prevăzută de art. 86 din Legea nr. 36/1995 sub sancțiunea anulării actului.

În ceea ce privește limba în care este redactat testamentul, aceasta va fi limba română. Potrivit art. 81 din Legea nr. 36/1995, „actele solicitate de părți și orice acte de procedură notarială se întocmesc în limba română.

Cetățenilor aparținând minorităților naționale și persoanelor care nu vorbesc sau nu înțeleg limba română li se acordă posibilitatea de a lua cunoștință de cuprinsul actului printr-un traducător sau interpret. Funcția de traducător sau interpret poate fi îndeplinită de către notarul public, dacă limba străină este limba sa maternă sau este autorizat ca interpret ori traducător, sau de către o altă persoană autorizată ca interpret sau traducător, în condițiile legii, de către Ministerul Justiției. (...)”

Notarul public constată autentificarea printr-o încheiere care trebuie să cuprindă, printre altele: data și locul autentificării, în cazul îndeplinirii în afara sediului biroului notarial, precizându-se împrejurarea care justifică întocmirea înscrisului în acel loc; identificarea testatorului; luarea consimțământului testatorului; semnarea testamentului în fața notarului sau, în cazul în care acesta nu poate semna, mențiunea făcută de notar în acest caz, după distincțiile arătate anterior etc. În ceea ce privește autentificarea, vom distinge după cum notarul a redactat testamentul sau acesta a fost redactat personal de testator. În prima ipoteză, notarul va înmâna testamentul pentru a fi citit sau îl va citi testatorului, iar în cea de-a doua ipoteză, notarul va citi testamentul deja redactat de parte, abia după îndeplinirea acestor formalități procedând la autentificare.

Notarul public poate refuza autentificarea testamentului dacă nu sunt îndeplinite condițiile legale, spre exemplu dacă testatorul nu are discernământ (aspect pe care notarul îl remarcă din comportamentul acestuia), dacă testamentul conține clauze ilicite⁷, dacă nu este achitat onorariul notarului etc., situații în care se refuză îndeplinirea actului notarial; încheierea de respingere se va da numai dacă părțile stăruie în cerere. Încheierea va cuprinde motivarea refuzului, calea de atac, instanța competentă și termenul de exercitare. Încheierea de respingere se redactează în cel mult 5 zile de la înregistrarea cererii. Împotriva încheierii de

⁶ Existența discernământului poate fi atestată și prin eliberarea unui certificat medico-legal eliberat de Serviciul de Medicină Legală. Evident că în acest caz evaluarea testatorului se va face de un grup de medici din cadrul acestui serviciu, însă este o procedură care necesită timp iar în situația concretă în care se găsește testatorul este posibil să nu fie soluția cea mai potrivită.

⁷ „Este nul testamentul care lasă averea soției testatorului cu condiția din partea acesteia de a nu se căsători” – Jud. Huși, dec. nr. 477/1948, în A.D. Dumitru, C. Gall, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară. Rezumate ale hotărârilor judecătorești*, Ed. Științifică, București, 1958p. 173. Un testament cuprinzând o astfel de clauză nu va fi autentificat de notarul public.

respingere se poate face plângere în termen de 10 zile de la comunicare, care este de competența judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială își desfășoară activitatea notarul public. În ipoteza în care instanța de judecată admite plângerea formulată, notarul se va conforma hotărârii astfel pronunțate și va redacta testamentul.

Dacă nu sunt respectate prevederile legale privind autentificarea testamentului, sancțiunea care intervine este nulitatea absolută. Potrivit art. 1050 C.civ., care reglementează conversiunea formei testamentare, testamentul autentic nul din cauza unui viciu de formă va putea produce efecte dacă îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru altă formă testamentară. Trebuie să avem în vedere și faptul că în cuprinsul unui testament autentic, nul pentru vicii de formă pot fi cuprinse și acte juridice ce nu sunt afectate de nulitatea testamentului. Avem în vedere recunoașterea de filiație, însă este posibil ca în testament să existe și alte asemenea dispoziții (numirea unui tutore, înlăturarea unei anumite persoane de a fi tutore, dispoziții cu privire la prelevarea de organe, țesuturi și celule umane), când soarta acestora ar trebui să fie aceeași ca în cazul recunoașterii de filiație. În aceste cazuri putem spune că testamentul nul pentru vicii de formă este convertit într-un alt act juridic (nu „într-o altă forma testamentară”, cum prevede art. 1050 C.civ.), dacă sunt respectate condițiile de validitate ale acestor tipuri de acte juridice. În ceea ce privește conversiunea testamentului autentic într-un testament olograf putem să ne gândim la o singură situație posibilă, și anume testatorul a redactat testamentul olograf și solicită notarului public autentificarea acestuia, sens în care notarul transcrie acel testament iar testamentul olograf este anexat testamentului autentic. Conversiunea testamentului autentic într-un testament privilegiat nu este posibilă în nicio situație.

În concluzie, deosebit de prevederile Codului civil în materie de autentificare a testamentului, și în Legea nr. 36/1995 există dispoziții detaliate referitoare la autentificarea actului de ultimă voință, fiind vorba despre prevederile cuprinse în art. 93-97 din respectiva lege. Așadar, prevederile Codului civil se completează, atunci când este cazul, cu prevederile speciale cuprinse în Legea nr. 36/1995.

2. Înregistrarea testamentului autentic

Testamentul autentic se înscrie în Registrul național notarial de evidență a liberalităților (RNNEI) iar această obligație revine notarului instrumentator. Se impune a preciza că înscrierea în acest registru nu reprezintă un mijloc de publicitate ci doar o metodă de evidență a liberalităților. Faptul că nu ne aflăm în prezența unui mijloc de publicitate rezultă cu evidență din prevederile art.1046 C.civ.

Astfel, potrivit art. 1046 C.civ., „în scop de informare a persoanelor care justifică existența unui interes legitim, notarul care autentifică testamentul are obli-

gația să îl înscrie, de îndată, în Registrul național notarial ținut în format electronic, potrivit legii. Informații cu privire la existența unui testament se pot da numai după decesul testatorului”. Textul este foarte clar, în sensul că informații legate de existența testamentului se pot furniza numai după decesul testatorului, nu și în timpul vieții acestuia.

Art. 230 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 36/1995 prevede că, „după autentificarea testamentelor, a contractelor de donație și a revocării acestora, notarul public are obligația de a proceda, de îndată, la înscrierea actelor în RNNEEL (Registrul național notarial de evidență a liberalităților - n.n.).

Notarul care a autentificat testamentul autentic este obligat să îl înscrie în RNNEEL, însă în ipoteza în care notarul nu face acest lucru, validitatea testamentului autentic nu este afectată. Neînscrierea testamentului în registru poate atrage doar răspunderea notarului care a omis îndeplinirea acestei obligații.

În condițiile art. 1046 din Codul civil, RNNEEL poate da informații cu privire la existența unui testament numai după decesul testatorului, dovedit cu actul de deces. Testatorului i se pot elibera aceste informații numai dacă le solicită personal”.

3. Forța probantă a testamentului autentic

Testamentul autentic are forță probantă ca orice alt act autentic. În privința forței probante a testamentului autentic va trebui să facem distincție între cele constatate personal de agentul instrumentator (*ex propriis sensibus*) și cele consemnate în testament ca urmare a declarațiilor testatorului.

Potrivit art. 270 alin (1) și (2) C.proc.civ., „înscrișul autentic face deplina dovadă, față de orice persoană, până la declararea sa ca fals, cu privire la constatările făcute personal de către cel care a autentificat înscrișul, în condițiile legii.

Declarațiile părților cuprinse în înscrișul autentic fac dovada, până la proba contrară, atât între părți, cât și față de oricare alte persoane”.

Astfel, constatările personale ale notarului, făcute în exercitarea atribuțiilor sale legale, sunt: data și locul autentificării, identitatea testatorului, exprimarea consimțământului acestuia în privința actului său de ultimă voință și semnătura testatorului. Aceste constatări fac dovada până la declararea testamentului ca fals⁸.

⁸ Potrivit art. 99 alin. (1) și (2) din Legea nr. 36/1995, „Înscrișul autentic notarial face deplină dovadă, față de orice persoană, până la declararea sa ca fals, cu privire la constatările făcute personal de către cel care a autentificat înscrișul, în condițiile legii.

Reprezintă constatări personale ale notarului cele făcute prin propriile simțuri:

a) faptul prezentării părților și a tuturor persoanelor participante la procedura autentificării, precum și identificarea acestora;

b) locul și data încheierii actului;

c) exteriorizarea consimțământului”.

Procedura de declarare a unui act autentic ca fals este cuprinsă în art. 304-308 C.proc.civ. Este de menționat că autentificarea testamentului de notar nu certifică existența discernământului testatorului⁹.

În schimb, declarațiile făcute de testator ori alte împrejurări de care notarul public nu a luat cunoștință personal, prin propriile sale simțuri, fac dovada numai până la proba contrară¹⁰. Aceasta deoarece notarul a luat doar act de aceste declarații, nu a putut verifica dacă afirmațiile respective corespund adevărului. Așa cum s-a arătat în literatura juridică¹¹, tot astfel vor putea fi combătute și constatările făcute de notar, chiar personal, dar în afara atribuțiilor legale. Un astfel de exemplu de depășire a atribuțiilor legale este constatarea existenței discernământului testatorului, pentru că, astfel cum am menționat anterior, notarul public nu are această abilitare.

Datorită forței probante a testamentului autentic, există o procedură mai simplă în cadrul procedurii succesorală notariale. Astfel, potrivit art. 104 alin. (3) din Legea nr. 36/1995, dacă dezbaterea succesorală vizează un testament autentic, se vor cita numai moștenitorii rezervatari și legatarul universal, iar în lipsa moștenitorilor rezervatari se va cita doar legatarul, spre deosebire de procedura succesorală notarială în care se invocă un testament olograf, când se citează toți moștenitorii legali ai defunctului. Moștenitorii rezervatari sunt citați pentru a-și putea exercita dreptul de opțiune succesorală și totodată în scopul de a preciza dacă solicită sau nu reducțiunea liberalităților excesive în limita cotității disponibile. Asta nu înseamnă însă că moștenitorii nerezervatari ai testatorului nu vor putea ataca testamentul autentic. Aceștia vor putea solicita constatarea nulității testamentului invocând, spre exemplu, vicierea consimțământului testatorului, lipsa de discernământ a testatorului sau orice alte cauze de nulitate, în privința cărora se vor face dovezi potrivit dreptului comun, justificând totodată un interes în promovarea acțiunii.

4. Concluzii

Partea a doua a studiului dedicat testamentului autentic analizează procedura autentificării testamentului, referindu-ne atât la prevederile existente în Codul civil, cât și la prevederile din Legea nr.36/1995, urmând ca apoi să expunem procedura de înregistrare a acestuia iar în final forța probantă de care se bucură testamentul autentic.

⁹ „(...) aceasta deoarece notarul de stat instrumentator nu atestă – și nu are calitatea de a atesta – existența discernământului testatorului, ci numai consemnează declarația de ultimă voință a acestuia”. – Trib. jud. Bistrița-Năsăud, dec. civ. nr. 190/1974 în R.R.D. nr. 6/1975, p. 68.

¹⁰ Potrivit art. 99 alin. (3) din Legea nr. 36/1995, „Declarațiile părților cuprinse în înscrisul notarial fac dovada, până la proba contrară, atât între părți, cât și față de oricare alte persoane”.

¹¹ Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002, p. 196.

Bibliografie:

- J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
- Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002;
- I. Nicolae, *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
- A.D. Dumitru, C. Gall, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară. Rezumate ale hotărârilor judecătorești*, Ed. Științifică, București, 1958.